

УДК 811.133.1.81

Стаття надійшла до редакції [Article received] – 16.10.2025 р.

Перевірено на плагіат [Checked for plagiarism] – 17.10.2025 р.

Оригінальність тексту [The originality of the text] – 99,8 %

Прорецензовано [Peer-reviewed] – 17.12.2025 р.

Рекомендовано до друку [Recommended for publication] – 05.01.2026 р.

<http://doi.org/10.17721/2663-6530.2026.49.63-80>

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ ФРАНЦУЗЬКОЇ ФРАЗЕОЛОГІЇ: ЛІНГВОКУЛЬТУРНИЙ І ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНИЙ АСПЕКТИ

Ірина Вікторівна Смуцинська (м. Київ, Україна)

valerijs@ukr.net

[ORCID: 0000-0003-4980-7860](https://orcid.org/0000-0003-4980-7860)

доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри
теорії та практики перекладу романських мов імені Миколи Зерова
Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
Національна академія СБ України
(Міністерство освіти і науки України)
01601, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка, 14

Дослідження присвячено особливостям сучасної французької фразеології. Особлива увага приділяється лінгвокультурному і лінгвостилістичному аспектам. З'ясовано, що значна кількість виразів, крім інтернаціональних виразів класичного типу і виразів з прозорою «внутрішньою формою», мають інтертекстуальну основу, національний характер і створюють проблеми інтерпретації. Певна частина має слово-ідентифікатор, розмовний синонім, що передають той самий смисл, але конотації є відмінними.

Доведено, що важливими для французької лінгвокультури є концепти Art de vivre, Art de la table, Vin, на яких базується значна кількість фразеологічних одиниць. Для французів особливої цінності набули універсальні концепти, такі як концепт Краси, Здоров'я, Свободи тощо. Ключовими словами, через які вербалізуються ціннісні концепти, виступають Feui, Eau, Sœur, Ate тощо.

(Актуальні питання лінгвокультурології [Aktual'ni pytannja lingvokul'turologii'])

Особливості сучасної французької фразеології: лінгвокультурний і лінгвостилістичний аспекти (Українською)
[Osoblyvosti suchasnoi frantsuzkoi frazeolohii: lnhvokulturnyi i lnhvostylistychnyi aspekty]

© Смуцинська І. В. [Smushchynska I. V.], valerijs@ukr.net

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

Існує велика кількість стереотипів, що асоціюються з назвами тварин, перш за все такими як Chien, Vœuf, Ane й іншими.

Щодо лінгвостилістичних і структурно-функціональних особливостей, можна назвати особливі конструкції з презентативами, конструкції-повтори, заперечні, плеонастичні тощо, які акцентують увагу і підсилюють ідею. Акцентується увага на існуванні синонімічних форм і виразів, зокрема перифрастичних. Яскравість образу, експресивність виразу визначає фразеологізм як сильний художній засіб. Багато французьких виразів є авторськими, які пізніше інтернаціоналізувалися.

Особливістю французької фразеології є наявність у більшості виразів архаїчних синтаксичних конструкцій і лексичних архаїзмів. Численні вирази мали варіантні форми, які з часом зникли з вжитку. Сучасні медіа і художні контексти дозволяють порушення структури фразеологізму.

Ключові слова: фразеологія, французька мова, лінгвокультурологія, концепт, «внутрішня форма», лінгвостилістичний аналіз, інтернаціоналізм.

FEATURES OF MODERN FRENCH PHRASEOLOGY: LINGUOCULTURAL AND LINGUISTICAL ASPECTS

Iryna V. Smushchynska (Kyiv, Ukraine)

valerijs@ukr.net

[ORCID: 0000-0003-4980-7860](https://orcid.org/0000-0003-4980-7860)

Doctor of Philological Sciences, Professor, Head at Department of Theory and Practice of Romance Language Translation by Mykola Zerov
Taras Shevchenko National University of Kyiv,
National Academy of the Security Service of Ukraine
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
14 Taras Shevchenko Blvd., Kyiv, Ukraine, 01601

The study is devoted to the peculiarities of modern French phraseology. Special attention is paid to linguistic cultural and linguistic stylistic aspects. It was found that a significant number of expressions, in addition to international expressions of the classical type and expressions with a transparent "internal form", have an intertextual

(Current issues in linguocultural studies [Aktual'ni pytannja lingvokul'turologii'])

Features of Modern French Phraseology: Linguocultural and Linguistical Aspects (in Ukrainian) [Osoblyvosti suchasnoi frantsuzkoï frazeolohii: lnhvokulturnyi i lnhvostylistychnyi aspekty]

© Smushchynska I. V. [Smushchynska I. V.], valerijs@ukr.net

basis, a national character and create problems of interpretation. A certain part has an identifier word, a colloquial synonym that conveys the same meaning, but the connotations are different.

It has been proven that the concepts of Art de vivre, Art de la table, and Vin, on which a significant number of phraseological units are based, are important for French linguistic culture. Universal concepts, such as the concept of Beauty, Health, Freedom, etc., have acquired special value for the French. Key words through which value concepts are verbalized are Feu, Eau, Cœur, Ame, etc. There are a large number of stereotypes associated with the names of animals, primarily such as Chien, Bœuf, Ane and others.

As for linguistic-stylistic and structural-functional features, one can name special constructions with presentatives, constructions-repetitions, negative, pleonastic, etc., which emphasize attention and strengthen the idea. Emphasis is placed on the existence of synonymous forms and expressions, in particular periphrastic ones. The brightness of the image, the expressiveness of the expression defines phraseology as a strong artistic tool. Many French expressions are original, which were later internationalized.

A feature of French phraseology is the presence of archaic syntactic constructions and lexical archaisms in most expressions. Numerous expressions had variant forms that eventually fell out of use. Modern media and artistic contexts allow violation of the structure of phraseology.

Key words: *phraseology, French language, linguistic cultural studies, concept, "internal form", linguistic stylistic analysis, internationalism.*

Вступ. Як відомо, під **фразеологією** розуміють сукупність фразеологічних одиниць певної мови [див., наприклад: 8, с. 643], що мають свої семантичні, структурні, семіотичні, функціональні, комунікативні, стилістичні, прагматичні, лінгвокультурні особливості [див., наприклад: 10; 11], відрізняються стійкістю, відтворюваністю, культурною маркованістю і які повинна вивчати спеціальна лінгвістична дисципліна - фразеологія. Сукупність фразеологічних одиниць мови формує **фразеологічну систему мови**, що включає різні за своїми ознаками одиниці і характеризується певними закономірностями розвитку, але перш за все сталістю. Важливість фразеологізмів пояснюється, як правило, тим, що вони виникають на основі образів, якими мислить людина, вони передаються від

(Актуальні питання лінгвокультурології [Aktual'ni pytannja lingvokul'turologii'])

Особливості сучасної французької фразеології: лінгвокультурний і лінгвостилістичний аспекти (Українською)
[Osoblyvosti suchasnoi frantsuzkoi frazeolohii: lnhvokulturnyi i lnhvostylistychnyi aspekty]

© Смушинська І. В. [Smushchynska I. V.], valerij@ukr.net

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

покоління до покоління, відтворюються в мовленні вже в «готовому» вигляді і, відповідно, *віддзеркалюють світобачення певного народу*.

Вважається, що сам термін *phraséologie* виник у XVIII столітті [18, р. 20]. Серйозні словники французької фразеології, в яких увага приділялася вивченню етимології виразів, почали з'являтися у Франції у XIX столітті, зокрема П. Ларусс і Е. Літрє відводять фразеології значне місце у своїх працях [див., наприклад: 20]. Але наукові, теоретичні основи вивчення фразеології заклав *Шарль Баллі* у своїй «*Французькій стилістиці*» (1909), обґрунтовуючи необхідність її виділення в окрему галузь; він же розробив і одну з перших класифікацій, саме його називають «батьком фразеології» [18, р. 22].

Шарль Баллі запропонував і назву основної одиниці – *locution phraséologique* (а не *фразеологізм*!), що активно використовується і у наш час. Однак дискусії щодо терміну тривають у французькій філології і досі – *idiome, gallicisme, phrasème, idiotisme* (останньому надають перевагу Ж.-П. Віне і Ж Дарбельне [24, р. 39]), як і тривають дискусії щодо «вузького» чи «широкого» розуміння фразеології з включенням / не включенням до її складу порівнянь, різного роду паремій, прислів'їв, приказок, афоризмів тощо. Для французької мови це питання особливо важливе, оскільки, як зазначав А. Доза [14], французька середньовічна література, бідна на образи, почалася з порівнянь, метафори розвинулись набагато пізніше. Середні віки у Франції характеризуються «пануванням» саме пареміології, що пояснюється насамперед їхньою *дидактичною функцією*. У цей період з'являються і численні збірки прислів'їв чи афоризмів, такі як, наприклад, «*Proverbes au Vilain*» (~ 1175 рік), де вже фігурують: *Qui langue a à Rome va ; Rome ne fut pas faite toute en un jour ; A bon chat bon rat, etc.* Отже, історія становлення французької фразеології тісно пов'язана з історією пареміології, яка є її невід'ємною частиною.

Однією з основних характеристик фразеологізмів, на думку Ш. Баллі («*Traité de stylistique française*», 1909), є наявність однослівного синоніма типу: *prêter la main = aider, faire son chemin = réussir, battre en retraite = se retirer, faire fortune = s'enrichir, etc.* Можливість зведення значення фразеологізму до одного слова він називав *ідентифікацією* (один з провідних термінів щодо визначення значення стилістичних фактів у його теорії). Але, як свідчить не тільки французький матеріал, така ознака не охоплює увесь корпус фразеологізмів і не може виступати їх провідною характеристикою (на думку інших дослідників

(Current issues in linguocultural studies [Aktual'ni pytannja lingvokul'turologii'])

Features of Modern French Phraseology: Linguocultural and Linguistical Aspects (in Ukrainian) [Osoblyvosti suchasnoi frantsuzkoï frazeolohii: linhvokulturnyi i linhvostylistychnyi aspekty]

© Smushchynska I. V. [Smushchynska I. V.], valerij@ukr.net

(А. Назарян), лише 12,5 % французьких фразеологізмів мають слово-ідентифікатор [цит. за: 9, с. 293]).

У ХХ столітті підходи до вивчення мовних явищ кардинально змінюються, вони починають досліджуватися у тісному зв'язку зі *світоглядом і культурою певного народу*. Вибудовується нова «культурологічна парадигма» з дослідженням «культурно детермінованих мовних феноменів», «*етнічної ментальності*» як способу національного сприйняття, осмислення і оцінювання реальної дійсності [2, с. 1–2]. І перше, на що звертають увагу дослідники фразеології, це її *національний характер*. Мовне потрактування певних явищ тісно пов'язано з соціальним світом носіїв мови, їхньою психологією, розумово-оцінною діяльністю, аксіологічною картиною світу, історією народу, географією країни, зокрема сусідством з іншими країнами тощо. Порівняємо у французів:

faire Charlemagne, du temps quand la reine Berthe filait, au temps du roi Dagobert, répondre en Normand, le mot de Cambronne, vérité de La Palice, perfide Albion, il vient de la Rochelle, forêt de Bondy, le quart d'heure de Rabelais, Paris n'a pas été fait en un jour, chercher une querelle d'Allemand, à la mode de Bretagne, au diable Vauvert, conduite de Grenoble, échappé de Charenton, etc.,

де фразеологічні вирази відбивають певні історичні події, пов'язані з іменами відомих людей, топонімами, етнінімами тощо. Так, наприклад, у відомій алегоричній поемі «Роман про Троянду» («*Roman de la Rose*», XIII s.) вже зустрічається старий вираз *châteaux en Espagne* [15, р. 173], який продовжує жити і у наш час; він спирається на середньовічні уявлення французів про Іспанію як про країну, де можна швидко розбагатіти, пережити надзвичайні пригоди. Тобто колективні уявлення і стереотипи вербалізуються у традиційних формах народної культури, зберігаючи у їх складі історичні номінації, «національну пам'ять», наділяючи їх новим «метафоричним» змістом, часто із втратою «внутрішньої форми» виразу (зрозуміло, тут не йдеться про «термінологічні» чи «необразні» за своїм походженням вирази типу *bel et bien, peu ou prou, au fur et à mesure* тощо). Так, *faire Charlemagne* – зробити як Карл Великий означає «вигравши, вийти з гри».

Отже, *об'єктом дослідження* у цій статті стали особливості французьких фразеологізмів, як лінгвокультурного, так і стилістичного, функціонального характеру. Фразеологізми, які мають давню історію, часто непрозору «внутрішню форму», але активно використовуються і у наш час, додаючи

(Актуальні питання лінгвокультурології [Aktual'ni pytannja lingvokul'turologii'])

Особливості сучасної французької фразеології: лінгвокультурний і лінгвостилістичний аспекти (Українською)
[Osoblyvosti suchasnoi frantsuzkoi frazeolohii: lnhvokulturnyi i lnhvostylistychnyi aspekty]

© Смушинська І. В. [Smushchynska I. V.], valerij@ukr.net

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

експресивності і додаткових конотацій сучасним медіа і художнім текстам. **Матеріалом дослідження** слугували словники фразеологізмів, ідіом, паремій французької мови, а також твори французької художньої літератури. Дослідження проводилося із застосуванням **комплексної методики**, що її вимагала специфіка об'єкту опису: поруч із традиційними описовим, етимологічним, зіставним аналізом, використовувався лінгвостилістичний, інтерпретаційний, компонентний аналіз словникових дефініцій тощо. **Актуальність** зумовлена необхідністю більш прискіпливого аналізу сучасного французького фразеологічного корпусу щодо його лінгвокультурних і стилістико-функціональних особливостей.

Основний зміст.

Отже, «ключові слова культури» відображають особливості національного характеру і сприйняття світу, вони мають «ключовий» характер для духовності певного лінгвокультурного ареалу [2, с. 17], і одним з принципів їх «об'єктивації» є **принцип поширеності в межах фразеологічних одиниць**. З плином часу значущість тих чи інших концептів як культурогенних факторів може змінюватися, їхній вплив на світогляд етнічного колективу стає менш вираженим і поступається місцем іншим поняттєвим феноменам, як, наприклад, *лихо* вже не детермінує українську ментальність, однак продовжує впливати на її формування [2, с. 21].

Так, одним із найважливіших концептів у французькій лінгвокультурі є концепт «*art de vivre*», так зване «мистецтво жити по-французьки», отримувати задоволення у всіх його проявах, насолоджуватися кожною миттю, знаходити відчуття гармонії, естетики, що часто виражається через концепт «*art de la table*» [5]. Багато французьких виразів пов'язано з темою «кухні», «їжі», «напоїв»: *faire le trou normand* (= *boire un verre de calvados au milieu du repas*); *faire un canard* (= *tremper un morceau de sucre dans une liqueur ou un café*); *sabler le champagne* (= *boire du champagne pour fêter un événement heureux*); *table sans sel, bouche sans salive, etc.* [17; 3],

або з використанням «кухонної» лексики для передачі іншого метафоричного змісту: *c'est la cerise sur le gâteau, tarte à la crème, c'est pas de la tarte, c'est pas du gâteau, ne pas y aller avec le dos de la cuillère, vivre comme un coq en pâte, tant de bruit pour une omelette, être soupe au lait, etc.*

(Current issues in linguocultural studies [Aktual'ni pytannja lingvokul'turologii'])

Features of Modern French Phraseology: Linguocultural and Linguistical Aspects (in Ukrainian) [Osoblyvosti suchasnoi frantsuzkoï frazeolohii: linhvokulturnyi i linhvostylistychnyi aspekty]

© Smushchynska I. V. [Smushchynska I. V.], valerij@ukr.net

Значне місце у французів займає й **енологічна складова**, дослідженню якої присвячена праця В. О. Іванченко [4], і концептосфера «вино», концепт «*art de boire le vin*». У французьких пареміях вино виступає образним засобом передачі життєвої мудрості, досвіду поколінь [4, с. 3]: *Le vin est tiré, il faut le boire ; Il faut tourner sept fois le vin dans sa bouche pour mieux le déguster ; Si vous cassez la bouteille vous n'y boirez plus ; Un bon verre de vin enlève un écu au médecin ; Vin versé n'est pas avalé ; Tant dure le vin, tant dure la fête.*

Образ вина співвідноситься з поняттями «традиції», «автентичності», «регіональності» [4, с. 4], навіть медичного засобу тощо. Але, що цікаво, як зазначає А. Рей [16, р. 914], з незрозумілих причин значна частина «винних» фразеологізмів, що активно використовувались у XV, XVI, XVII століттях, вийшла із вжитку. Це такі як *vin de lion, vin de truie, vin d'une oreille, avoir le vin en teste, aller au vin, etc.*

Не останнє місце належить «**сипу**»: *entre la poire et le fromage (= à la fin du repas), c'est plus fort que le roquefort ! (= c'est incroyable), laisser aller le chat au fromage, voir trouvé un fromage, etc.*

Достатньо велика кількість фразеологізмів побудована на такому важливому понятті для французів як «**saucе**» (французи завжди критикували англійську кухню, яка «не має поняття про соуси»): *allonger la sauce ; faire la sauce à qn ; mettre à toutes les sauces ; ne pas savoir à quelle sauce on sera mangé ; la sauce fait passer le poisson ; il n'est sauce que d'appétit ; sauce d'eau, goût de rien ; sauce tartare, etc.* [15; 3].

Звичайно, французька фразеологія базується і на **універсальних концептах культури**, таких як *Dieu, destin, vérité, conscience, gens, pain*, на **універсальних опозиціях**: *bien – mal, richesse – pauvreté, sage – sot, vérité – faux, le nôtre – l'étranger : Pauvreté n'est pas vice ; Va où tu veux, meurs où tu dois ; Nul n'est prophète en son pays ; Gagner son pain à la sueur de son front, Près de l'eau, loin du pain, etc.*

Але універсальні концепти по-різному емоційно переживаються представниками різних національностей, перетворюються на національно марковані [7, с. 14]. Тут йдеться і про своєрідне розуміння і переосмислення інших загальновідомих концептів, таких як *доля, воля, правда* тощо. Універсальні концепти отримують національно-специфічну маркованість, потрапляючи, наприклад, зі сфери ідеологічної чи релігійної до сфери

(Актуальні питання лінгвокультурології [Aktual'ni pytannja lingvokul'turologii'])

Особливості сучасної французької фразеології: лінгвокультурний і лінгвостилістичний аспекти (Українською) [Osoblyvosti suchasnoi frantsuzkoi frazeologii: lnhvokulturnyi i lnhvostylistychnyi aspekty]

© Смушинська І. В. [Smushchynska I. V.], valerijs@ukr.net

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

повсякденно-побутового узусу [7, с. 29]. Так, наприклад, образ належної до духовенства людини переосмислюється в розмовній мові на п'яничку: *boire comme un chantre, comme un chanoine, comme un moine* [16, р. 163].

Для носіїв французької мови, на думку дослідників [6, с. 407], паремійно об'єктивованою ієрархією цінностей є: *здоров'я, краса, щастя, свобода, удоволення, уміння, честь, час, розум, уміння жити, знання, дружба, мовчання, слово, багатство*. Для французів особливістю їх ієрархії цінностей виступає особливе поцінування *краси (витонченості, грації)*, при цьому це може виражатися у досить парадоксальній формі типу *la beauté du diable – принади молодості*. Хоча такі концепти як *здоров'я, щастя, розум, багатство* також виступають універсальними ціннісними домінантами [6, с. 362], іноді створюючи певні концептуальні опозиції: *Belle, bonne, riche et sage, c'est la femme d'un grand mariage ; Beau visage et cœur arrière ; Bonté fait valoir beauté ; Belle femme et beau jour trompent chacun à leur tour ; De la beauté, on n'en mange pas ; Santé passe richesse ; Il vaut mieux être léger de bourse que d'esprit ; Bien danse à qui la fortune chante ; Fortune aide aux vaillantes gens ; Fortune ne vient pas seule, etc.* [3].

Для француза важливими залишаються здобутки Великої французької революції – *Liberté, Egalité, Fraternité*, при цьому на концепті «*закону*» побудована достатня кількість фразеологізмів: *Nécessité fait loi ; N'avoir ni foi ni loi ; la Loi et les Prophètes ; Loi de la jungle ; Loi du talion ; Au nom de la loi ; Volonté de roi, n'a loi ; loi du silence, etc.* [16].

Ключовими словами для французької мови, на думку стилістів, виступають *l'eau, le feu, le vent, la tempête, le fleuve, le chêne*, через які і вербалізуються численні ціннісні концепти: *Feu qui brûle n'a pas besoin d'être soufflé ; Feu, argent, sagesse et santé, sont en prix hiver et été ; Le feu ne va point sans fumée ; Petite pluie abat grand vent ; Nager entre deux eaux ; Mettre de l'eau dans son vin ; Clair comme de l'eau de roche, etc.* [3].

Слова-концепти *душа* і *серце* метафорично переосмислюються в багатьох образах, зокрема, просторових (у глибині душі, з глибини душі - *du plus profond du cœur*), при цьому, що цікаво, там, де французька мова обирає одне слово, українська надає перевагу іншому: *un grand cœur – великодушна людина, rire de bon cœur – сміятися від душі, parler de cœur – поговорити по душам, aller au cœur – брати за душу, il a le cœur arraché – душа розривається тощо*.

(Current issues in linguocultural studies [Aktual'ni pytannja lingvokul'turologii'])

Features of Modern French Phraseology: Linguocultural and Linguistical Aspects (in Ukrainian) [Osoblyvosti suchasnoi frantsuzkoi frazeolohii: linhvokulturnyi i linhvostylistychnyi aspekty]

© Smushchynska I. V. [Smushchynska I. V.], valerijs@ukr.net

Численні вирази побудовані на лексемах *esprit, face, yeux, tête, cause, grâce, mesure* тощо: *esprit de famille, face à face, jeter de la poudre aux yeux, perdre la tête, mettre en cause, demander grâce, prendre des mesures, etc.*

У ХХ столітті виникають нові вирази, побудовані на сучасній термінології типу: *Il vaut mieux l'avoir en photo qu'à table ; beau comme un camion ; blanc comme un cachet d'aspirine, c'est comme à la télé ; téléphone arabe, etc.*

Присутня і архаїчна концептуалізація – *небо, світло, темрява, кров, дерево* тощо : *Le ciel est bleu partout ; Le ciel donne de la pluie à la terre, mais la terre ne renvoie au ciel que de la poussière ; La lumière montre l'ombre et la vérité le mystère, etc.*

Як правило, символічної категоризації зазнають ті об'єкти, які є поширеними на території проживання етносу. Тобто лексичні особливості французьких фразеологізмів зумовлюються не тільки особливостями системи мови, але й історією народу, про що вже говорилося вище. Когнітивні теорії у цьому випадку говорять про існування своєрідних *стереотипів*, які асоціюються з певними іменами [21, р. 36]. Перш за все можна назвати *назви тварин*, оцінно-експресивні метафори на їх основі теж творять національно-оцінні концепти: *rat* – *скупий, скнара, rou* – *ревливий, брудний, тихатий, страшний, chat* – *невдячна, підступна, oie* – *наївна, недалеко, lézard* – *лінивий, dinde, dindon* – *дурний, бундючний, tigre* – *жорстокий, ревливий, coucou* – *невдячна тощо.*

Найбільше французьких виразів було створено з такими зоонімами як:

bœuf : *fort comme un bœuf, un vent à décorner le bœuf, travailler comme un bœuf, etc.,*

âne : *tête comme un âne, le coup de pied de l'âne, méchant comme un âne rouge, etc.,*

cochon : *manger comme un cochon, sale comme un cochon, tête de cochon,*

vache : *gros comme une vache, coup de vache, pleurer comme une vache,*

chèvre : *sauts de chèvre, chemin de chèvre, ménager la chèvre et le chou,*

lapin : *un vieux lapin, c'est un fameux lapin, poser un lapin,*

cheval : *fièvre de cheval, travailler comme un cheval, parler cheval, etc.*

За нашими даними, більш ніж 120 назв тварин лягли в основу образних порівнянь. За даними А. Назаряна, найбільше виразів (164 фразеологізми) побудовано з використанням лексеми *chien* : *en chien de fusil, avoir du chien, cela n'est pas tant chien, etc.*

(Актуальні питання лінгвокультурології [Aktual'ni pytannja lingvokul'turologii'])

Особливості сучасної французької фразеології: лінгвокультурний і лінгвостилістичний аспекти (Українською) [Osoblyvosti suchasnoi frantsuzkoi frazeologii: lnhvokulturnyi i lnhvostylistychnyi aspekty]

© Смушчинська І. В. [Smushchynska I. V.], valerij@ukr.net

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

Цікаво, що «кухонні» порівняння, побудовані на назвах їжі, рослин, наприклад, *andouille* (ковбаса з субпродуктів), *boudin* (кров'янка), *beurre* (масло), *artichaut* (артишок) часто несуть іронічну, гумористичну конотацію: *faire l'andouille* – клеїти дурня, *plein comme un boudin* – дуже п'яний, *mains de beurre* – діряві руки, *avoir le cœur d'artichaut* – вертихвіст.

Особливе навантаження мають **числівники**, значна кількість французьких фразеологізмів утворена на їх основі, як правило, вони мають гіперболічну чи іронічно-гумористичну конотацію: *c'est un zéro en chiffre*, *ne faire ni un ni deux*, *haut comme trois pommes*, *dire ses quatre vérités*, *repartir en quatorze*, *avoir vu trente-six chandelle*, *faire les cent pas*, etc.

Щодо **лінгвостилістичних, структурних, функціональних особливостей**, численні французькі фразеологізми починаються презентативами *c'est* і *voilà*, а також через *il faut*, що передає певну «прописовість» змісту чи додає емоційності: *C'est pas la mer à boire*; *C'est à prendre ou à laisser*; *Voilà le chiendent ! Voilà ce que les rats n'ont pas mangé*; *Il faut battre le fer quand il est chaud*; *Le vin est tiré, il faut le boire*.

Величезна кількість виразів побудована на **конструкціях-повторах** типу *tel ...tel, tant ... tant*: *Tant de villes, tant de guises*; *Tant vaut l'homme, tant vaut la terre*; *Tel arbre, tel fruit*; *Tel bruit, tel écho*; *Telle bête, telle tête*; *Tel chat, tel rat*; *Tel père, tel fils*, які, протиставляючи два об'єкти, підкреслюють певну концептуальну єдність між ними: *Який батько, такий і син*, *Яблуко від яблуні недалеко падає тощо*.

Отже, особливої значущості набуває явище **меронімії**: *tel nid, tel oiseau; en chair et en os, suer sang et eau, avoir bec et ongles*, etc.,

лексичні повтори: *coûte que coûte; coude à coude; vaille que vaille; rendez à César ce qui est à César; à la guerre comme à la guerre*; *pas de nouvelles, bonnes nouvelles*, etc.

Для підкреслення семантичної єдності численні вирази мають форму «**парних**», побудованих на **плеоназмі** типу: *parler clair et net, jeter feu et flamme, être en lieu et place, être toujours par voie et par chemin, être sauf et sain, bel et bien, peu ou prou*, etc.,

що створює проблеми перекладу: *tout sucre tout miel* – солодкуватий, *une seul et même personne* – та сама особа, *n'avoir ni sou ni maille* – бути без копійки тощо.

(Current issues in linguocultural studies [Aktual'ni pytannja lingvokul'turologii'])

Features of Modern French Phraseology: Linguocultural and Linguistical Aspects (in Ukrainian) [Osoblyvosti suchasnoi frantsuzkoï frazeolohii: linhvokulturnyi i linhvostylistychnyi aspekty]

© Smushchynska I. V. [Smushchynska I. V.], valerij@ukr.net

Частотними є вирази побудовані на **запереченні**, заперечних конструкціях, які підкреслюють категоричність висловлювання: *ni grâce ni merci ; ni sou ni maille ; ni chaud ni froid ; il n'y a pas de fumée sans feu, etc.*

Часто значущість певного концепту підкреслюється **антитезною** конструкцією, смисловою опозицією: *c'est le jour et la nuit, entre ciel et terre, faire la pluie et le beau temps, à tort et à raison, etc.*

Хоча суперечливість компонентів може створювати комічний ефект завдяки **антифразису**: *aimable comme une porte de prison, léger comme un éléphant, haut comme trois pommes, conte à dormir debout, etc.*

Інтенсивність, гіперболічність часто передається через прикметник чи додаток, що мають переносне значення: *un hiver rigoureux, une majorité écrasante, s'ennuyer à mourir, etc.*

Численні французькі фразеологізми побудовані на **фонічних засобах** типу **алітерації, асонансу, паронимазії, гомоептонону**, що додає ритмічності, евфонії виразу: *sage comme une image, n'avoir ni foi ni loi, n'avoir ni feu ni lieu, à bon chat bon rat, etc.*

Однією з основних особливостей французької фразеології є **архаїчний синтаксис** виразів (відсутність підмета, непрямий порядок слів, відсутність артикля), що підкреслює давньо-французьке походження фразеологізму: *à pierre fendre, à Dieu ne plaise ! à bon entendeur salut ! advienne que pourra ! à son corps défendant, suer sang et eau, à feu et à sang, à tout prix, nécessité n'est pas loi, baisser pavillon, etc.*

Так, у виразі *Dieu merci!*, який зустрічається вже у «Пісні про Роланда» (1080), спостерігається відсутність прийменника і анте-позиція додатка, що свідчить про досить архаїчну синтаксичну конструкцію [16, р. 593].

У виразах паремійного типу відсутність артиклю акцентує увагу на семантиці слова типу: *Pauvreté n'est pas vice.*

Такі застарілі вирази можуть іноді отримувати у сучасній мові інше значення: наприклад, *à son corps défendant*, яке мало значення «захищаючись, обороняючись», отримало сучасне і більш вживане «неохоче, проти волі, через силу» [1, с. 125].

Крім того, значна частка фразеологізмів має у своєму складі **архаїзми**, слова, що не існують в мові поза цим фразеологізмом : *les neiges d'antan, sans coup férir,*

(Актуальні питання лінгвокультурології [Aktual'ni pytannja lingvokul'turologii'])

Особливості сучасної французької фразеології: лінгвокультурний і лінгвостилістичний аспекти (Українською) [Osoblyvosti suchasnoi frantsuzkoi frazeologii: lnhvokulturnyi i lnhvostylistychnyi aspekty]

© Смушчинська І. В. [Smushchynska I. V.], valerijs@ukr.net

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

au fur et à mesure, savoir bon gré, de guingois, à huis clos, à la queue leu leu, il y a belle lurette, chercher noise à, peu ou prou, etc.,

це визнається однією з ознак французьких фразеологізмів. П. Гіро це називає «відхиленням від граматичної чи лексичної норми» [19, р. 6]. Вважається, що такі фразеологічні одиниці характеризуються найвищим ступенем спаяності компонентів, що не допускають варіантності. Але вони можуть мати свій сучасний відповідник на кшталт *chercher noise à qn = chercher une querelle à qn* (PR). У такому випадку спостерігається певна втрата фразеологічної образності.

Протягом свого існування французький фразеологізм може набувати **різних варіантних форм**, де вирази передають ту саму ідею, суттєво змінювати своє первинне значення, змінювати прагматику і аксіологію, аж до розвитку омонімії, наприклад: *détourner qn de son chemin – écarter qn de son chemin – écarter qn de sa voie; enlever, porter, transporter comme une plume; pleuvoir à seaux – pleuvoir à verse; mettre le nez dans – fourrer son nez dans, etc.*

В принципі, особливістю синтаксичного значення французьких слів є факт можливості одних іменників поєднатися з певними дієсловами і неможливість цього для інших, наприклад: *la peur, l'ennui, la jalousie, le rire, le doute, le désir me prend*, але : *la joie, le chagrin me gagne, me saisit* [12, р. 94], те ж саме стосується і дистрибуції певних дієслів (приклади наводили вище).

Певні форми, які використовувалися раніше, стали архаїчними і зникли з вжитку: *peu ou prou = ni peu ni prou* (XVI s.) [16, р. 708], *bel et bien = bien et bel, bel et gent, bel et bon, bel ou laid* (XV–XVI s.) [16, р. 72].

Деякі вирази дозволяють **транспозицію своїх складових**: *un temps de chien / un chien de temps, entendre pousser l'herbe / entendre l'herbe pousser, mettre du blanc sur noir / mettre du noir sur blanc, etc.*

Тобто історична фразеологія зазнає **динаміки змін**, варіативних та оказіональних, багатий французький матеріал дозволяє прослідкувати зміни як якісні, так і кількісні – структурні, семантичні, лексико-граматичні, оцінно-прагматичні, функціональні, стилістичні тощо.

Відзначимо також, що якщо раніше практично заперечувалося існування **синонімії** у фразеології, то аналіз сучасного французького фразеологічного корпусу свідчить як раз про протилежне: *être tout yeux – être tout oreille, qui a bu boire – qui a joué jouera, ni chaire, ni poisson – il n'est bon ni à rôtir, ni à bouillir, vieux comme le monde / comme le Pont-Neuf / comme Hérode / comme les rues / comme Adam,*

(Current issues in linguocultural studies [Aktual'ni pytannja lingvokul'turologii'])

Features of Modern French Phraseology: Linguocultural and Linguistical Aspects (in Ukrainian) [Osoblyvosti suchasnoi frantsuzkoï frazeolohii: linhvokulturnyi i linhvostylistychnyi aspekty]

© Smushchynska I. V. [Smushchynska I. V.], valerijs@ukr.net

при цьому синоніми можуть належати різним стилістичним регістрам: *rire à gorge déployée (soutenu) – rire aux larmes (courant) – rire comme un bossu (familier) – se troncher la gueule (argotique)*.

Як варіант стилістичної синонімії можна відзначити використання **перифраз**, які часто мають інтернаціональний характер: *les miroirs de l'âme (= les yeux), l'or bleu (= le gaz), la ville Lumière (= Paris), etc.*

Хоча численні французькі перифрази мають національний характер: *L'île de la Beauté – la Corse, Outre-Rhin – l'Allemagne, le Vert Galant – Henri IV, l'homme du 18 juin – Charles de Gaulle, etc.*

Отже, як вже відзначалося, ознаками фразеологізмів виступає незмінний порядок слів, неможливість роз'єднання складових, використання у контексті в готовому вигляді. Фразеологізми виступають **сильним засобом розкриття художніх образів**, створення експресивної характеристики персонажів літературних творів. Так, у Бальзака в «Євгенії Гранде» можна зустріти такі порівняння як : *troué comme une écimoire, libre comme l'air, dormir comme un sabot, pleurer comme une Madeleine, etc.*

Але якщо у письменників XIX ст. фразеологізми швидше належать авторському мовленню, то література XX ст. надає перевагу мовленнєвій характеристиці персонажа, яскравим елементом яких і виступають фразеологізми. Наприклад, у Ж. Сименона в «*La première enquête de Maigret*» можна зустріти численні розмовні фразеологізми: *Il n'est pas beau à voir ; il a une sale gueule ; donner carte blanche ; à me tenir coi ; il n'était pas à vendre, etc.*

Сучасні автори дозволяють собі розірвати фразеологізм, зробити певні вставки: «*il nous met trop sous la coupole de l'Allemagne*» (M. Proust) ; «*il avait mis la jument au pas*» (P. Gamarra) ; «*envisager des mesures plus drastiques*» (Le Monde).

Яскравість і експресивність фразеологізмів, можливість у стислій формі передати певний зміст пояснюють таку особливість сучасних французьких медіа як винесення фразеологізму у назву статті:

«*La France, un bouc émissaire tout trouvé pour Erdogan*»,

«*Emmanuel Macron, bête noire d'un monde musulman*»,

«*Présidentielle américaine : le bras de fer est engagé*» (Courrier international, octobre-novembre 2020).

(Актуальні питання лінгвокультурології [Aktual'ni pytannja lingvokul'turologii'])

Особливості сучасної французької фразеології: лінгвокультурний і лінгвостилістичний аспекти (Українською) [Osoblyvosti suchasnoi frantsuzkoi frazeolohii: lnhvokulturnyi i lnhvostylistychnyi aspekty]

© Смушчинська І. В. [Smushchynska I. V.], valerij@ukr.net

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

З іншого боку, як певний **недолік французьких фразеологізмів** називають їхню пишномовність, відсутність оригінальності, втрату значення через частотне використання, семантичну «непрозорість» (див., наприклад, визначення фразеологізму у словнику Ларусс : « *assemblage de formules pompeuses, de termes compliqués ou vides de sens* » [22, p. 778].

Фразеологізм, як вже зазначалося, як правило, **виникає на образній основі** і цей образ з часом стає не зрозумілим читачу, наприклад: *manger la grenouille* – розтратити чужі гроші, *avalier des couleuvres* – стерпіти образу, *mettre du foin dans ses bottes* – розбагатити, *pot au lait de Perrette (La Fontaine)* – нездійснені мрії.

Цьому часто сприяє наявність **архаїзмів** у французьких фразеологізмах, що сформувалися у період Середньовіччя, що призводить до **втрати образності**, про що писали вище: *à la queue leu leu, de guerre lasse, avoir maille à partir avec qn*.

Цікаво, що французький фразеологізм часто має так зване «**генетичне джерело**», тобто вільне нефразеологічне сполучення, на основі якого пізніше утворилося фразеологічне значення. Це створює певну **семантичну двоплановість** через **метафоричне** чи **метонімічне** перетворення: *mettre les bâtons dans les roues, laver la tête à qn, entre chien et loup, faire le zèbre, la bête noire de qn, oie blanche* – 1) біла хусиня, 2) наївна дівчина, *l'air du temps* (« *ambiance à un moment donné* ») // *vivre de l'air du temps* (« *vivre de rien* »).

Однак «**внутрішня форма**» фразеологізму як спосіб номінації певного національно зумовленого уявлення про об'єкт часто залишається непрозорою, лише **семасіологічний аналіз** дозволяє пошук і прояснення «джерел» таких одиниць.

Цікавим моментом французької фразеології є той факт, що багато виразів є **авторськими**, мають свого творця, пізніше вони набули стійкого характеру, стали частиною французького фразеологічного фонду, навіть «інтернаціоналізувалися», потрапивши до інших мов і втративши зв'язок з іменем письменника чи твором, наприклад: *revenons à nos moutons (Farce, avocat Patelaine)*, *le jeu n'en vaut pas la chandelle (P. Ronsard)*, *une tempête dans un verre d'eau (Montesquieu)*, *pour les beaux yeux de qn (Molière)*, *passons au déluge (Racine)*, *après nous le déluge (Louis XV)*, *eau bénite de cave (= vin) (Rabelais, XVI s.)*, *se tenir sur ses gardes (F. Rabelais)*, *une tempête sous un crâne (V. Hugo, Les Misérables)*, *C'est en famille qu'on lave son linge sale (Napoléon)*.

Хоча не завжди вказане письмове джерело є першоджерелом, оскільки фразеологізм часто спочатку існує в усному мовленні: наприклад, вираз *payer en*

(Current issues in linguocultural studies [Aktual'ni pytannja lingvokul'turologii'])

Features of Modern French Phraseology: Linguocultural and Linguistical Aspects (in Ukrainian) [Osoblyvosti suchasnoi frantsuzkoï frazeolohii: linhvokulturnyi i linhvostylistychnyi aspekty]

© Smushchynska I. V. [Smushchynska I. V.], valerijs@ukr.net

monnaie de singe (= обманути) виник у XIII ст., але у письмових пам'ятках він з'явився лише у XVI ст. Або метафоричний вираз *au bout de la plume*, який приписують мадам де Севін'є (XVII s.), створений за аналогією до розмовного *bout de la parole* [16, p. 737].

Численні французькі фразеологізми *інтернаціоналізувалися*: *tuer le temps, le beau sexe, sauter aux yeux, c'est la vie, à la guerre comme à la guerre, pour les beaux yeux de qn, carte blanche, enfant terrible, force majeure, comme il faut, etc.*

Запозичення з інших мов до французької не є численними: *sang bleu, bas bleu, cinquième colonne, etc.* Як правило, вони є результатом калькування чи напівкалькування. У таких інтернаціональних фразеологізмів спостерігається певна «непрозорість» етимології, коли іноді важко знайти першоджерело. Так, вирази *perdre la tête* чи *table ronde* існують у багатьох мовах. Хоча *faire fiasco*, без сумнівів, на думку науковців, походить від італійського виразу «*far fiasco*» («*échouer*», XIX s.) [25, p. 88].

Але більшість інтернаціональних кліше є *біблійного чи античного походження*: *la pomme de discorde, le fil d'Ariane, le talon d'Achille, la boîte de Pandorre, porter sa croix, monter au calvaire, etc.*

Певну частину латинських виразів французька мова зберігає без змін: *terra incognita ; tabula rasa ; alma mater ; ab obo ; si vis pacem, para bellum ; sine qua non ; O tempora, o mores ! (Cicéron), etc.*

В принципі, як вже відзначалося, французька фразеологія сформувалася у «романський період», не маючи зазвичай латинського чи грецького аналогу. Але, якщо існував латинський вислів, то часто він мав декілька синонімічних французьких еквівалентів, на що звертали увагу вже перші дослідники фразеології, зокрема відомий *Анрі Етьєн* (1531–1598).

Висновки.

Таким чином, сучасний французький фразеологічний корпус, поруч з виразами-інтернаціоналізмами, як правило, античного чи біблійного характеру, і виразами, які мають прозору «внутрішню форму», включає значну групу виразів-ідіом, етимологія яких лінгвокультурного характеру є незрозумілою для сучасних носіїв мови. Але їхня сталість, експресивність забезпечують їх активне функціонування у сучасному дискурсі. Наявність у складі виразу лінгвокультурної одиниці розширює смисл за рахунок інтертекстуальної конотації, яка відбиває історичне ставлення французів до того чи іншого факту чи явища.

(Актуальні питання лінгвокультурології [Aktual'ni pytannja lingvokul'turologii'])

Особливості сучасної французької фразеології: лінгвокультурний і лінгвостилістичний аспекти (Українською) [Osoblyvosti suchasnoi frantsuzkoi frazeologii: lnhvokulturnyi i lnhvostylistychnyi aspekty]

© *Смушинська І. В.* [Smushchynska I. V.], valerij@ukr.net

Французька фразеологія може відбивати як суто французькі концепти, так і загально-універсальні. Одним із найважливіших французьких лінгвокультурних концептів є концепт «*art de vivre*», «вміння жити по-французьки», який часто виражається через концепт «*art de la table*», який часто реалізується через фразеологізми з ключовими словами «*vin*», «*sauce*», «*fromage*».

Існує значна кількість ключових слів, на яких побудований фразеологізм, одними із найчастотніших можна вважати зооніми.

Повертаючись до використання у контексті, згадаємо, що Шарль Баллі («*Précis de stylistique*») визначав експресивність образних засобів трьома основними факторами: збереженням чи послабленням переносного значення, народним чи літературним регістром, частотністю використання. Саме цим вимірюється вплив фразеологічного засобу на реципієнта, його функціональна роль. Експресивність часто залежить від гіперболічної, антитезної, антифразисної конструкції тощо. На думку Ж. Марузо, продуктивність фразеологізмів певним чином заміняє недостатність афіксального словотвору і яскравих образних одиниць, що і пояснює їхню широковживаність у наш час.

Література:

1. Венгренивська М. А., Венгреновська Г. Ф., Оратовський Т. Б. (2000). *Українсько-французький і французько-український фразеологічний словник*. Київ: Генеза.
2. Голубовська І. О. (2004). *Етноспецифічні константи мовної свідомості*: Автореферат ... докт. філол. наук. Київ: КНУ імені Тараса Шевченка.
3. Жалай В. Я. (2016). *Скарбниця паремій прислівникового типу французькою мовою*. Київ: ЦНДВІМ НАНУ.
4. Іванченко В. О. (2013). *Енологічна складова мовної картини світу сучасної Франції: лінгвопрагматичний аспект*: Автореферат ... канд. філол. наук. Київ: КНУ імені Тараса Шевченка.
5. Клименко Л. (2017). Концептосфера ART DE VIVRE у французькій лінгвокультурі. *Концепти і концептосистеми: динамічні виміри*: колективна монографія. Київ: Логос. С. 75–134.
6. Коцюба З. (2010). *Рефлексія побутової свідомості в різномовному проverbsькому просторі (від універсального до національного)*: монографія. Львів: ВД «Укрпол».
7. Попова Н. М. (2018). *Еволюція національномаркованих концептів у мовній картині світу Іспанії (XVI–XX століття)*: Автореферат ... докт. філол. наук. Київ: КНУ імені Тараса Шевченка.
8. Селіванова О. (2006). *Сучасна лінгвістика*: термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля–К.

(Current issues in linguocultural studies [Aktual'ni pytannja lingvokul'turologii'])

Features of Modern French Phraseology: Linguocultural and Linguistical Aspects (in Ukrainian) [Osoblyvosti suchasnoi frantsuzkoï frazeolohii: linhvokulturnyi i linhvostylistychnyi aspekty]

© Smushchynska I. V. [Smushchynska I. V.], valerij@ukr.net

9. Смушинська І. В. (2015). *Французька лексикологія*. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго.
10. Смушинська І. В. (2019). Лінгвокультурологія французьких порівнянь і фразеологізмів: щодо проблеми укладання двомовного словника. *Стиль і переклад* 1(6). Київ: КНУ імені Тараса Шевченка.
11. Смушинська І. В., Циркунова І. В. (2022). Основні шляхи відтворення узусних фразеологізмів у перекладі (на прикладі французько-української та іспано-української мовних пар). *Стиль і переклад* 1(8). Київ: КНУ імені Тараса Шевченка.
12. Andrievska A. (1958). *Cours de lexicologie française*. Kiev : Edition de l'Université de Kiev.
13. Bally Ch. (1921). *Traité de stylistique française*. Seconde édition. Heidelberg.
14. Dauzat A. (1930). *Histoire de la langue française*. Paris.
15. DEI (2016): *Dictionnaire des expressions idiomatiques françaises*, M. Ashraf, D. Miannay. 7 Ed. P. : Librairie Générale Française.
16. DEL (2003) : *Dictionnaire d'expressions et locutions*, A. Rey , S. Chantreau. P. : Le Robert.
17. EI (2011) : *Les expressions idiomatiques*, I. Chollet, J.-M. Robert. P. : CLE international.
18. Gonzalez Rey I. (2002). *La phraséologie du français*. Toulouse : Presses Universitaires du Mirail.
19. Guiraud P. (1962). *Les locutions françaises*. P. : PUF.
20. Larousse P. (1958). *Cours lexicologique de style*. 44e éd. P. : Librairie Larousse.
21. Lehmann A., Martin-Berthet F. (2002). *Introduction à la lexicologie*. P. : Nathan.
22. *Le Petit Larousse illustré* (1995). P. : Larousse.
23. Rey A., Chantreau S. (2003). *Dictionnaire d'expressions et locution*. P. : Le Robert.
24. Vinay J. P., Darbelnet J. (1977). *Stylistique comparée du français et de l'anglais*. Edition corrigée. P. : Didier.
25. Walter H., Walter G. (2009). *Dictionnaire des mots d'origine étrangère*. P. : Larousse.

References:

1. Venhrenivs'ka M. A., Venhrenovs'ka H. F., Oratovs'kyu T. B. (2000). *Ukrayins'ko-frantsuz'kyi i frantsuz'ko-ukrayins'kyi frazeolohichnyi slovnyk*. Kyiv: Heneza [Ukrainian-French and French-Ukrainian phraseological dictionary. Kyiv: Genesis].
2. Holubovs'ka I. O. (2004). *Etnospetsyfichni konstanty movnoyi svidomosti: Avtoreferat ... dokt. filol. nauk*. Kyiv: KNU imeni Tarasa Shevchenka [Ethno-specific constants of language consciousness: Abstract ... doc. philol. of science Kyiv: KNU named after Taras Shevchenko].
3. Zhalay V. YA. (2016). *Skarbnytsya paremiy pryslivnykovoho typu frantsuz'koyu movoyu*. Kyiv: TSNDVIM NANU [A treasure trove of paremies of the adverbial type in French. Kyiv: TsNDVIM of the National Academy of Sciences].
4. Ivanchenko V. O. (2013). *Enolohichna skladova movnoyi kartyny svitu suchasnoyi Frantsiyi: lnhvoprahmatychnyy aspekt: Avtoreferat ... kand. filol. nauk*. Kyiv: KNU imeni Tarasa Shevchenka [Oenological component of the linguistic picture of the world of modern France: linguopragmatic aspect: Author's abstract ... candidate. philol. of science Kyiv: KNU named after Taras Shevchenko].
5. Klymenko L. (2017). *Kontseptosfera ART DE VIVRE u frantsuz'kiy lnhvokul'turi. Kontsepty i kontseptosystemy: dynamichni vymiry: kolektyvna monohrafiya*. Kyiv: Lohos.

(Актуальні питання лінгвокультурології [Aktual'ni pytannja lingvokul'turologii'])

Особливості сучасної французької фразеології: лінгвокультурний і лінгвостилістичний аспекти (Українською)
[Osoblyvosti suchasnoi frantsuzkoi frazeolohii: lnhvokulturnyi i lnhvostylistychnyi aspekty]

© Смушинська І. В. [Smushchynska I. V.], valerijs@ukr.net

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

- S. 75–134 [Conceptosphere of ART DE VIVRE in French linguistic culture. *Concepts and concept systems: dynamic dimensions*: collective monograph. Kyiv: Logos. P. 75–134].
6. Kotsyuba Z. (2010). *Refleksiya pobutovoyi svidomosti v riznomovnomu proverbal'nomu prostori (vid universal'noho do natsional'noho)*: monohrafiya. L'viv: VD «Ukrpol» [Reflection of everyday consciousness in a multilingual proverbial space (from universal to national): monograph. Lviv: VD "Ukrpol"].
  7. Popova N. M. (2018). *Evolutsiya natsional'nomarkovanykh kontseptiv u movniy kartyni svitu Ispaniyi (KHVI–XX stolittya)*: Avtoreferat ... dokt. filol. nauk. Kyiv: KNU imeni Tarasa Shevchenka [The evolution of nationally marked concepts in the linguistic picture of the world of Spain (XVI–XX centuries): Author's abstract ... doc. philol. of science Kyiv: KNU named after Taras Shevchenko].
  8. Selivanova O. (2006). *Suchasna linhvistyka: terminolohichna entsyklopediya*. Poltava: Dovkillya–K [Modern linguistics: a terminological encyclopedia. Poltava: Environment-K].
  9. Smushchyn'ska I. V. (2015). *Frantsuz'ka leksykologhiya*. Kyiv: Vydavnychyy dim Dmytra Buraho [French lexicology. Kyiv: Dmytro Burago Publishing House].
  10. Smushchyn'ska I. V. (2019). Linhvokul'turolohiya frantsuz'kykh porivnyan' i frazeolohizmiv: shchodo problemy ukladannya dvomovnoho slovnyka. *Styl' i pereklad* 1(6). Kyiv: KNU imeni Tarasa Shevchenka [Linguistic culture of French similes and idioms: regarding the problem of compiling a bilingual dictionary. *Style and translation* 1(6). Kyiv: KNU named after Taras Shevchenko].
  11. Smushchyn'ska I. V., Tsyrukunova I. V. (2022). Osnovni shlyakhy vidtvorennya uzusnykh frazeolohizmiv u perekladi (na prykladi frantsuz'ko-ukrayins'koyi ta ispano-ukrayins'koyi movnykh par). *Styl' i pereklad* 1(8). Kyiv: KNU imeni Tarasa Shevchenka [The main ways of reproducing narrow phraseological units in translation (on the example of French-Ukrainian and Spanish-Ukrainian language pairs). *Style and translation* 1(8). Kyiv: KNU named after Taras Shevchenko].
  12. Andrievska A. (1958). *Cours de lexicologie française*. Kiev : Edition de l'Université de Kiev.
  13. Bally Ch. (1921). *Traité de stylistique française*. Seconde édition. Heidelberg.
  14. Dauzat A. (1930). *Histoire de la langue française*. Paris.
  15. DEI (2016): Dictionnaire des expressions idiomatiques françaises, M. Ashraf, D. Miannay. 7 Ed. P. : Librairie Générale Française.
  16. DEL (2003) : *Dictionnaire d'expressions et locutions*, A. Rey , S. Chantreau. P. : Le Robert.
  17. EI (2011) : *Les expressions idiomatiques*, I. Chollet, J.-M. Robert. P. : CLE international.
  18. Gonzalez Rey I. (2002). *La phraséologie du français*. Toulouse : Presses Universitaires du Mirail.
  19. Guiraud P. (1962). *Les locutions françaises*. P. : PUF.
  20. Larousse P. (1958). *Cours lexicologique de style*. 44e éd. P. : Librairie Larousse.
  21. Lehmann A., Martin-Berthet F. (2002). *Introduction à la lexicologie*. P. : Nathan.
  22. *Le Petit Larousse illustré* (1995). P. : Larousse.
  23. Rey A., Chantreau S. (2003). *Dictionnaire d'expressions et locution*. P. : Le Robert.
  24. Vinay J. P., Darbelnet J. (1977). *Stylistique comparée du français et de l'anglais*. Edition corrigée. P. : Didier.
  25. Walter H., Walter G. (2009). *Dictionnaire des mots d'origine étrangère*. P. : Larousse.

(Current issues in linguocultural studies [Aktual'ni pytannja lingvokul'turologii'])

Features of Modern French Phraseology: Linguocultural and Linguistical Aspects (in Ukrainian) [Osoblyvosti suchasnoi frantsuzkoi frazeolohii: linhvokulturnyi i linhvostylistychnyi aspekty]

© Smushchyn'ska I. V. [Smushchyn'ska I. V.], valerij@ukr.net